

**M o v i m e n t s d e
R e n o v a c i ó
P e d a g o g i c a**

LA RENOVACIÓ PEDAGÒGICA, AQUÍ I ARA

**Conferència-presentació de les jornades educatives territorials del Camp de Tarragona
en el marc del 1r. Congrés de la Renovació Pedagògica**

L'educació, com tot el que és viu, necessita cura, atenció. Si no, es mor. Periòdicament es cau en la rutina, en el deixar fer ... i es perd el nord. És evident que davant d'una situació d'aquesta mena cal renovar-se, perquè això significa "fer de nou", "tornar a fer", redreçar allò que no va per bon camí.

Aquesta necessitat de reconstruir l'ensenyament ha portat els responsables de la Renovació Pedagògica a plantejar el tema que exposarem avui aquí.

En primer lloc, cal justificar una mica per què es necessita un Congrés de la Renovació Pedagògica i el motiu pel qual s'ha d'integrar dins la societat civil.

El Congrés és necessari perquè:

- Catalunya ha tingut una tradició de renovació pedagògica al llarg del temps, i això no es pot perdre així com així.

- També ha tingut –i té– una societat tradicionalment interessada, ocupada i preocupada en i per l'educació. Era tota la societat civil la que es preocupava de la renovació pedagògica.

- Amb la normalització política i el desplegament de l'Estatut i les competències educatives, la societat civil se n'ha desentès i ha delegat en els poders públics. La delegació ha estat identificativa, sense crítica, amb fe "il·lusa", sense llum.

Fins ara l'educació s'ha entès –i s'entén– com un valor en si mateix, (amb tot allò que comporta de drets i deures), com una forma de millorar el present per tal de canviar el futur, com una inversió, que comporta rendibilitat social, familiar i individual i com un element diversificador i enriquidor del pluralisme.

Per educació tots nosaltres entenem: el que es fa a l'escola i al sistema educatiu i, alhora, un procés cultural que es desenvolupa al llarg de tota la vida.

La renovació pedagògica d'aquí i ara caldrà entendre-la en aquestes dues dimensions: l'escolar i la cultural. Per això en aquesta exposició farem dues parts diferenciades, i acabarem amb unes conclusions, que podrien entendre's com a propostes (o provocacions) finals.

El que es fa a l'escola i al sistema educatiu

L'educació a Catalunya ha fet grans progressos en els darrers anys. Això es posa de manifest en els següents aspectes:

- Disposem d'una *política educativa*: Hi ha una Administració Educativa catalana (Departament d'Ensenyament de la Generalitat); un Parlament que legisla sobre política educativa i uns pressupostos dedicats exclusivament a l'educació.

- Amb la prioritització dels programes oficials, dels públics, dels de la Generalitat, s'ha assolit una normalització lingüística a l'escola; s'ha pogut fixar un currículum català, amb continguts propis i específics, i s'ha millorat en recursos personals, en la formació dels mestres i en la qualitat dels materials educatius i dels equipaments docents.

- Pel que fa al nombre d'anys escolars, la *taxa d'escolarització* de la població ha augmentat considerablement respecte a la dels nostres avantpassats. Les noves generacions tenen el doble i el triple d'anys d'escola que els avis o la gent gran. D'altra banda, cal tenir present que una societat excessivament escolaritzada, on es facin més anys d'escola no significa que es tingui un ciutadà necessàriament millor, ni més ben informat, ni més savi. Alguns grans homes mai no anaren a l'escola, i els principals avenços científics i literaris de vegades es fan fora de les universitats i de la metròpoli lingüística.

Hi ha unes tendències en la renovació pedagògica?

Per poder donar resposta a la pregunta s'ha d'analitzar el passat dels Moviments de Renovació Pedagògica, ja que així es podrà entendre el present i se sabrà cap on s'ha d'anar en el futur.

Les primeres passes. La renovació pedagògica catalana s'havia fet, abans de la democràcia, no només des de fora del sistema, sinó en contra del poder polític. Tot s'organitzava al marge dels canals oficials. S'havia fet principalment des de la iniciativa privada: associacions, escoles, cooperatives de pares, col·lectius de mestres, escoles d'estiu, etc.

L'escola catalana. Ara, amb la normalització política i les institucions de govern pròpies, hi ha el perill de caure en la "delegació dels representants populars" i en el "ja se'n cuidaran".

Tenim escola pública catalana: des de l'escola bressol fins a la universitat, encara que no totes les universitats catalanes tenen, només, el català com a llengua pròpia. Per altra part, els partits polítics –des del poder a l'oposició–

M o v i m e n t s d e R e n o v a c i ó P e d a g o g i c a

ja decidiran què es el que convé fer en el tema de la normalització lingüística ...i esperem que entre ells es controlin i vigilin mútuament per tal de no desbarrar massa.

Els nous paranyes. En el passat només s'havia de lluitar en contra del sistema establert, però harà s'haurà de vigilar amb els mestres cooperativistes que han esdevingut funcionaris; amb tots aquells que reivindiquen la formació en hores de treball i no van a les escoles d'estiu; amb els pares que no reivindiquen perquè pensen que ja s'ha aconseguit allò que es demanava, deixant de banda la seva participació activa, ja que no en veuen la necessitat... (ha passat força temps des de les "escoles en lluita" i les lluites del CEPEPC perquè les cooperatives passessin a ser escoles públiques).

Tot s'adorm i acaba funcionant per inèrcia. Malauradament funciona un funcionarisme funcional ...amb perill funerari.

Crítica de l'administració educativa

- Tot es fa des de la Generalitat, des dels serveis centrals del Departament d'Ensenyament, i quan s'arriba als nivells primaris està tot dat i beneït. En pocs anys s'ha organitzat un nou centralisme que impedeix que els districtes

escolars facin la feina que els toca.

- Es podia haver fet una nova administració, moderna, àgil, flexible, descentralitzada, però s'ha engendrat una administració mancada de professionalitat, amb un alt drau de digitalisme administratiu, amb cortines de fum difuses i confuses entre els polítics i els funcionaris.

- S'ha optat per una administració educativa mancada de participació local i ciutadana. I quan n'hi ha una mica, a través dels consells escolars municipals, el seu funcionament és mínim.

- Les relacions entre els centres i l'administració han esdevingut força fraccionades. Com a exemple, podem citar el cas de les substitucions. També hi ha un excessiu control burocràtic i poca dinamització institucional. (S'haurien de potenciar els CRP i no els CEP).

- Els plans de formació són excessivament centralistes (FOPI's...).

- La Reforma presenta moltes mancances: ha arribat amb massa retard, amb un calendari difús i amb una falta de lligam entre els centres que ha d'impartir-la, és a dir, entre els de primària i els de secundària.

M o v i m e n t s d e R e n o v a c i ó P e d a g ò g i c a

- Incapacitat de planificar un únic sistema educatiu: només cal veure la diversitat de finançament públic (Generalitat, Diputacions, Ajuntaments), incloent-hi el que va a parar a la xarxa de centres concertats.

- Impossibilitat de marcar línies pedagògiques i d'orientació entre centres pròxims que imparteixen diferents nivells. Cada família ha de buscar-se el centre i matricular els seus fills a Educació Infantil, o a Primària, o a Secundària... Sembla com si les escoles fossin d'amos diferents. D'altra banda, els centres ni tenen la mateixa línia pedagògica ni comparteixen informació d'aquesta mena.

- La reforma que més aviat s'hauria d'haver dut a terme (la del cicle superior d'E.G.B.) continua, després de diverses temptatives de posar-la en marxa, encara sense fer-se realitat. És il·lògic que actualment a l'ensenyament que va dels 6 als 14 anys es tinguin tres models educatius diferents: el model de la Reforma als primers nivells, el de l'E.G.B. reformada als nivells mitjans i la segona etapa d'E.G.B. als nivells superiors.

Crítica de les escoles

Sembla que el Projecte Educatiu de Centre (PEC) s'ha convertit en pura burocràcia, en simple formalisme, en una obligació per a tothom. On és l'autonomia del centre a l'hora de decidir com elaborarà el seu PEC per tal d'afavorir la diversitat? Malauradament la resposta no va en la línia desitjada; l'"autonomia" ha suposat més normativa, menys atenció a la diversitat i més homogeneïtat. Tots els centres fan PEC, tots fan PCC (Projecte Curricular de Centre) amb continguts, objectius terminals de procediments, d'actituds, valors i normes i de fets, conceptes i sistemes conceptuals, "estratègies curriculars", línies metodològiques, etc. És que no hi ha cap altre sistema de muntar un projecte educatiu tan important com el PEC?

Quines decisions poden prendre els centres avui, tant públics com privats? Hi ha més diversitat o cada vegada són tots més iguals?

- Un aspecte realment important per a la bona marxa dels centres és el que fa referència a la definició del perfil del seu professorat. Es pot prendre una decisió en aquest sentit? La resposta, dissortadament, és negativa. Per altra part, no s'han definit criteris objectius que justifiquin la contínua mobilitat del professorat. La justificació només rau en aspectes purament administratius.

- Pel que fa al tema de direcció i govern dels centres, es nota la manca de continuïtat i de línia pedagògica d'aquells que la gestionen. O és que caldria introduir mecanismes de gestió privada en l'escola pública?

Els programes, els nois i les noies.

- En aquest apartat hi ha un bon grapat d'interrogants de difícil resposta: Són més feliços els nois d'avui amb l'escola que els oferim, o el que realment hi ha és més

competitivitat i exigència? (abans no se suïcidava ningú per culpa de les males notes). Es relacionen millor entre ells? Se senten compresos pels seus tutors? Els poden elegir? Reben, realment, una autèntica orientació par part dels seus tutors? Són els nois i noies d'avui més semblants, "homogeneïtzats" (amb control de qualitat) que els de fa uns quants anys..?

- Pel que fa referència als mestres, la situació tampoc no és prou clara: Hi ha una comunicació real entre els professors i les famílies, o la qüestió es redueix a parlar quan el noi no treu les notes que d'ell s'espera? Els professors reben la formació suficient sobre com comunicar-se amb els pares? Coneixen la "cultura" dels nois: allò que els agrada, les seves aspiracions, etc., o bé la qüestió es redueix a la visió unidireccional i encatronada de l'alumne, en el sentit que no se'l veu com una persona, sinó com a "aprenent de la matèria x"...

A títol de síntesi podríem dir que si l'Educació (amb majúscula) es confon amb —o es redueix a— la simple escolarització, academització o intitució, no es va en la direcció adequada. La Reforma ha d'implicar, també, la societat civil. O és que no interessa el *que* els alumnes aprenen i *com* ho aprenen? Ensenyem a ser obedients i a estudiar per aprovar, tenir títols i certificacions. Però no ensenyem a pensar, a ser crítics, a tenir valor i iniciativa. A ser persones, en definitiva. Ens cal subvertir l'educació actual per arribar a *ser* i no pertèncer i acumular *més*. El sistema educatiu ha d'esdevenir més funcional i menys funcional.

L'educació com un procés cultural al llarg de tota la vida

La societat civil catalana no ha desvinculat mai l'educació de tot el procés vital de la persona: viure és aprendre contínuament. Però al nostre conscient col·lectiu hi ha un imperatiu força arrelat que no va, exactament, en la línia del pensament anterior: Aprenem a viure ... i a viure bé!

Pel que fa a l'educació, s'hauria d'entendre com un procés que aconseguix que l'individu esdevingui cultivat, ben mamat (amb cura externa; *educare* equival a *alimentar*) i també "Intrèpid" i amb coratge. *Ser educat* és més que ser instruït; és ser un cavaller intrèpid, (o una dama) amb iniciativa, sense por, acceptant tot el seny i la rauxa, en cada ocasió i al llarg de tota la vida. Fins a la mort hem de saber donar amb valor el millor de nosaltres mateixos, i rebre amatents tot el que se'ns dona.

Per això en interessar-nos per la *renovació pedagògica* ens hem d'interessar per la *renovació cultural*. Ens importen els actors, realitzadors, escenògrafs, il·luminadors, directors, regidors, els papers, l'obra, la improvisació i l'escenari. Perquè entenem l'educació com una vocació universal, global i ecològica.

M o v i m e n t s d e R e n o v a c i ó P e d a g ò g i c a

Però aquesta renovació no tindrà èxit si no veiem el perill del borreguisme, dels «best sellers», del «marketing» cultural i de les audiències televisives. Cal tenir present que la reforma desvetlla poc interès social. Anant més lluny, podríem dir que la societat no té gaire interès pel que es fa a l'escola. I fins i tot l'escola no es veu com un recurs social que la comunitat ha d'usar. La reflexió també podria fer-se a l'inrevés: l'escola té desinterès pel que es fa a la societat i per allò que passa al món. Els professors no saben el que veuen, senten i pensen els seus alumnes.

La reforma educativa no l'han demanada ni els mestres ni la societat civil. L'ha determinat l'estructura de producció, els canvis tecnològics... i l'atur. L'edat d'escolarització obligatòria passa dels 14-16 anys a 18 o 21 perquè no hi hagin tants aturats. Algun sociòleg de l'educació als Estats Units d'Amèrica ha comparat els camps universitaris actuals amb camps de "concentració per a la joventut", on se'ls entreté mentre no passen al camp del treball.

Ens manca una educació informal, permanent i lúdica -que no s'ha de confondre amb un ensenyament no reglat, orientat cap a un ofici o treball. A més a més d'una educació del treball (i de l'ensenyament reglat), hi ha d'haver una educació de l'oci, de la festa i del propi cultiu personal i espiritual. S'ha de potenciar el gust per aprendre, per disfrutar, i per "xalar" aprenent i aprendre a "xalar". (A Barcelona pensen que "xalar" és estar «chalat», boig; però, els de les comarques tarragonines sabem que no s'ha d'estar boig per a "xalar" com un "xalat"). Per això cal aprendre el que es vol, quan es necessita o desitja i de la forma més adient: sol o en grup, de forma sistemàtica o anàrquica.

Què volem aprendre? Què ens convé o interessa aprendre? No sols com i des d'una perspectiva professional, sinó personal i vital... Des d'aprendre a ballar, cuinar, conversar, aprendre a meditar, a imaginar, a no fer res... Els pares aprenen a ser pares. Els majors aprenem a ser grans, a viure portant ulleres, a ser malalts... i fins i tot s'aprèn a morir.

A títol de recapitulació podríem dir que tant l'educació com la renovació pedagògica haurà d'enfocar-se des d'una renovació cultural, global -no sols a l'escola- i de forma permanent, durant tota la vida.

Conclusions, propostes o provocacions finals

Per cloure el tema acabarem amb unes conclusions, que també podrien ser propostes i que fins i tot algú podria prendre-se-les com una provocació.

És obvi que la qualitat en l'educació només té sentit si es defineix mitjançant el consens social entre tots els implicats. Ara bé, la qualitat caldrà controlar-la mitjançant uns indicadors que ens donin el nivell de bondat de l'ensenyament ofert a la pròpia societat. Però, què és

qualitat? La resposta no és fàcil ni evident, ja que segons sigui la persona consultada s'obtidran indicadors diferents per mesurar-la.

De totes maneres, si es vol oferir una educació de qualitat, s'haurà de reflexionar sobre els valors en educació:

- Hem d'ensenyar a pensar, a estimar, a actuar i a voler (a tenir voluntat), malgrat que aquesta última paraula s'hagi perdut dels llibres de psicologia i pedagogia.

- Hem de donar-li valor a tot allò que s'aprèn i valorar-ho simbòlicament.

- Hem d'integrar el sistema d'informació social (mitjans de comunicació social) en el sistema educatiu per tal de no fer una educació desconnectada de la realitat social en la qual estem immersos. Tenint sempre present que la societat en ofereix poca informació de qualitat i molta «opinionitis» i diversió.

- Hem de fer una autèntica divulgació del saber, desconnectant-la de la seva vessant política, favorejant que l'alumne *sàpiga fer i ser*.

- Hem d'afavorir els aprenentatges, tant conscients com inconscients.

- Hem de ser conscients que només aprenem respostes, quan el que hem d'ensenyar és a preguntar-nos i a cercar estratègies que ens permetin obtenir respostes.

- L'escola no sap què veuen i com ho interpreten els nostres alumnes, els nostres fills. Cal parlar amb ells i aprendre d'ells. Els adults hem d'aprendre dels joves (cal fer-se nen), escoltar i participar amb ells i en la seva cultura.

La contínua implantació de les noves tecnologies de la formació, informació i distracció, tant a l'escola com a la llar, s'han d'aprofitar: Els tele-ordinadors, cònsols i vídeo-jocs són presents tant a les famílies com a les escoles. Això permetrà: nous escenaris i recursos de formació; nous problemes i perspectives i noves formes de col·laboració, investigació i participació.

Tenim el dret a exigir la diversitat, a tenir interessos culturals diferents i no uniformats... Un exemple el tenim en l'ecologia.

En definitiva, hem de reprogramar-nos. Hem de ser agents de cultura i decidir la cultura pròpia. Hem de ser crítics amb la cultura oficial de l'entorn. Hem *d'aprendre a ser*, en companyia dels altres.

La renovació pedagògica ha de fer, de nou, un nou plantejament educatiu. Calen uns nous nivells de consciència, ja que inconscientment ens hem fet incompetents.